

Građani i civilno društvo zahtijevaju otvorene proračune

Klemenčić, Irena

Source / Izvornik: **Aktualni osvrti, 2011, 4, 1 - 2**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/ao.2011.33>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:297303>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-26**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

AKTUALNI OSVRT

Građani i civilno društvo zahtijevaju otvorene proračune*

Diljem svijeta vlade se bore s prenapregnutim proračunima i s teškoćama ispunjavaju sve veće proračunske potrebe svojih građana. Zbog toga je u zadnje doba pokrenuto nekoliko međunarodnih inicijativa: Partnerstvo za otvorenu vlast, Globalna inicijativa za fiskalnu transparentnost i Globalni pokret za proračunsku transparentnost, odgovornost vlasti i sudjelovanje građana. Republika Hrvatska se obavezala sudjelovati u Partnerstvu za otvorenu vlast, a Institut za javne financije član je Globalnog pokreta za proračunsku transparentnost, odgovornost vlasti i sudjelovanje građana. Institut će kao aktivni član, s predstavnicom u Upravnom odboru Globalnog pokreta nastaviti istraživati i objavljivati rezultate svojih istraživanja u nadi da će tako pridonijeti većoj proračunskoj transparentnosti, odgovornosti vlasti i sudjelovanju građana. U nastavku donosimo izvještaj s prve skupštine Globalnog pokreta za proračunsku transparentnost, odgovornost vlasti i sudjelovanje građana održanoj 18-19. studenog 2011. u Dar es Salaamu u Tanzaniji, na kojoj je Katarina Ott predstavljala Institut za javne financije.

Neka proračuni od sada budu javni!

Gotovo 100 organizacija civilnog društva iz jednako toliko zemalja i 12 međunarodnih organizacija, uključujući International Budget Partnership, Greenpeace i ONE Campaign, pokrenuli su 18. studenog 2011. u Dar es Salaamu globalnu inicijativu koja se zalaže za transparentnost državnih proračuna te potiče sudjelovanje građana i odgovornost izvršitelja proračuna. Glavni cilj inicijative je integrirana i dinamična suradnja organizacija koje će djelovati na lokalnoj, državnoj i međunarodnoj razini i poticati otvorenost proračuna i odgovornost prema javnosti.

Proračuni su najosjetljiviji alat koji vlasti koriste za borbu protiv siromaštva, pružanje osnovnih usluga kao što su obrazovanje i zdravstvena skrb te ulaganja u budućnost države. U trenutku kad završe politički govori, vlasti upravljaju proračunskim sredstvima kako bi ispunili obećanja i riješili važna pitanja.

Organizacije koje čine jezgru inicijative djeluju u različitim državama i bave se raznim pitanjima, no njihovo je zajedničko iskustvo da informiranost civilnog društva i javnosti te njihovo sudjelovanje mogu poboljšati proračunske odluke i rezultate, pritom doslovno mijenjajući živote.

* S engleskog prevela Irena Klemenčić.

Svjetski pokret civilnog društva za proračunsku transparentnost, odgovornost i sudjelovanje predviđa sustav javnih financija u kojem će sve informacije o proračunu biti lako dostupne, pružati značajne mogućnosti sudjelovanja i odlučivanja o proračunu građanima i civilnom društvu te nadzor tijekom tog postupka, a također će predvidjeti snažne institucije kojima će vlasti biti odgovorne za prikupljanje i trošenje javnog novca.

Pretvaranje mogućnosti u stvarnost

Trenutak osnivanja ove inicijative važan je zbog mnoštva važnih događaja kojima bi trebalo bitno poboljšati način na koji djeluju vlasti, uključujući upravljanje javnim sredstvima kojima zadovoljavaju potrebe svog naroda i bave se stalnim izazovima. Najdramatičniji je događaj “Arapsko proljeće” koji je stvorio nezapamćenu mogućnost za demokratske vlasti iz regije koje su pune razumijevanja, ali je djelovao i kao poziv na buđenje ugnjetavačkim “kleptokratskim” režimima diljem svijeta - i kao znak nade njihovim stanovnicima. Međutim, za pretvaranje revolucija u učinkovite i uspješne vlasti bit će nužan razvoj snažnih institucija i sustava, uključujući transparentan i odgovoran proračunski postupak i sustav u kojem će građani aktivno sudjelovati.

Prošle su godine pokrenute snažne međunarodne inicijative koje obuhvaćaju više sudionika i promiču otvorene, demokratske i odgovorne vlasti koje komuniciraju s građanima. Prva od njih je Partnerstvo za otvorenu vlast (*Open Government Partnership - OGP*), koja okuplja vlade, civilno društvo i proizvodni sektor u zalaganju za transparentnost, sudjelovanje građana, borbi protiv korupcije i korištenju novih tehnologija u jačanju upravljanja. OGP-om supredsjedaju američka i brazilska vlada. Pozivaju vlasti da se obvežu na određene korake kojima će njihovi sustavi i prakse postati otvoreniji i odgovorniji.

Druga je Globalna inicijativa za fiskalnu transparentnost (*Global Initiative for Fiscal Transparency – GIFT*) koja okuplja vlade, međunarodne organizacije, nadzorne institucije, zaklade i organizacije civilnog društva s ciljem unapređivanja i institucionaliziranja važnih i trajnih poboljšanja u proračunskoj transparentnosti, sudjelovanju i odgovornosti u državama diljem svijeta. Inicijativa obuhvaća uspostavu međunarodnih propisa o proračunskoj transparentnosti, sudjelovanju i odgovornosti; korištenje novih tehnologija koje trebaju podržati takav proračunski sustav i pružanje poticaja i podrške vlastima, tražeći ih da otvore svoje proračune.

Iako svaki od navedenih događaja i inicijativa nosi velika obećanja, bez organiziranog, vještog i aktivnog pokreta civilnog društva koji može povezati institucije koje se bave ciljevima i potrebama običnih građana i koji imaju važnu nadzornu ulogu, postoji opasnost da navedene mogućnosti neće ispuniti svoj potencijal.

Što slijedi?

Sastanak organizacija u Dar es Salaamu na kojemu je pokrenut Svjetski pokret civilnog društva za proračunsku transparentnost, odgovornost i sudjelovanje postavio je temelje u potpisanoj Deklaraciji načela (*Declaration of Principles*). Deklaracija započinje ovom izjavom:

“Mi smo građani i organizacije civilnog društva iz cijeloga svijeta, ujedinjeni zajedničkim uvjerenjem da su sveobuhvatni i otvoreni državni proračuni nužni za stvaranje svijeta u kojem svi ljudi mogu ostvariti sva ljudska prava - građanska, politička, socijalna, gospodarska, kulturna i ekološka.”

Sudionici su se usuglasili o zajedničkim vrijednostima koje obuhvaćaju priznavanje prava na javno sudjelovanje u proračunskom postupku kao osnovno pravo, ali i obvezu, socijalnu jednakost, uključenost, zabranu diskriminacije i međusobno poštovanje. Također su utvrdili strategije koje će organizacije - članice pokreta koristiti kako bi se uključile u OGP-ove i GIFT-ove inicijative, kao i druge međudržavne inicijative.